

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לע"נ ר' אלחנן ישראל בן ר' יעקב גבריאל ז"ל

ענייני שידוכים

שו"ע יו"ד סי' רמו סעי' ב

ילמוד אדם תורה ואח"כ ישא אשה שאם ישא אשה תחילה א"א לו לעסוק בתורה מאחר שריחיים בצוארו, ואם א"א לו בלא אשה מפני שיצרו מתגבר עליו ישא אשה תחילה.

באיזה גיל צריך לישא אשה

גמ' קידושין ל. אמר רבא אדידך על צוארי דבריק, משיתסר ועד עשרים ותרתי ואמרי לה מתמני סרי עד עשרים וארבעה. כתנאי 'חנך' לנער על פי דרכו' ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר משיתסר ועד עשרים ותרתי וחד אמר מתמני סרי ועד עשרים וארבעה.

רש"י שם: משיתסר שנים הגיע זמן לכנוס ויותר מעשרים ותרתי אל תאחריהו. לשון אחר בשעה שעוד ידך תקיפה עליו הוי זהיר ללמוד תוכחות. ואיזה זמנו משיתסר ועד עשרין ותרתי, בציר משיתסר אין בו דעת לקבל תוכחות כל כך ואל תכביד יסורין ותוכחות, ויותר מעשרין ותרתי יש לחוש שלא יבעט וזה עיקר. רש"י כתב שלא יאחר יותר מעשרים ושניים ל"א עשרים וארבעה.

כתב הח"ח בסה"מ הקצר מצוה מג מצות עשה לישא אשה לפרות ולרבות. שנא' ויאמר להם פרו ורבו' ויכוין לקיום המין. והאיש שהוא בשנת שמונה עשרה, נתחייב בפריה ורביה ואם עבר עליו עשרים שנה ולא נשא הרי זה עובר ומבטל מצות עשה זו. ואם עוסק בתורה ומתירא שלא יבטל מחמת טרדת מזונות, מותר להתאחר, ועל כל פנים לא יותר מעשרים וחמש שנה. ונוהג בכל מקום ובכל זמן עכ"ל.

החפץ חיים פוסק דלא יאחר עשרים וחמש, ולפי"ז חיוב להתחיל שידוכים זמן מספיק לפני גיל עשרים וחמש בכדי שיוכל להתחתן עד אז [וכל זה רק אם אין יצרו תוקפו].

וכתב השבט הלוי ה"ג אין בדינו דבר מקובל בזה, ודברי הח"ח שלא יאחר עד שנת כ"ה מסתברים, מ"מ נראה שאין לאחר כ"כ ובפרט בזה"ז, דמי יודע מה ילד יום ועוד מי יאמר זכיתי ליבי להיות נקי מהרהורי עבירה ובפרט בדורינו אנו שכל רחובות ושווקים מגועלים בפריצות ופשטות מאד מצוה להקדים אם אפשרות בידו עכ"ל.

ולמעשה בזמן הזה בישיבות הגדולות נהוג להשקיע את רוב הכוחות בלימוד בעיון ולא מספיקים מסכתות, וא"כ ודאי לא שייך שידעו את מסכתות הש"ס קודם החתונה ולא שייך ילמוד תורה תחילה.

והגר"ק סובר שיתחתנו כבר בגיל י"ח ולהתחיל שידוכים קודם לכן כדי להתחתן בגיל י"ח, אבל רוב הגדולים סברו שאם בחור ילמד ויגדל לבן עליה וממילא יקבל שידוך יותר טוב וכו' אבל יש מקרים יוצאי דופן, והכל לפי העניין.

ילמוד תורה תחילה

כתב השו"ע בעל התניא פ"ג ס"א וז"ל: כל מי שדעתו וזכרונו יפה שיוכל ללמוד ולזכור כל התורה שבעל פה הרי זה לא ישא אשה עד שילמוד תחילה תורה שבעל פה כולה שהן כל ההלכות בטעמיהן, ואח"כ ישא אשה ויעסוק אח"כ כפי הפנאי שלו בעיון ופלפול כל ימיו כפי כוחו.

שאם ישא אשה ולא יוכל לעסוק בתורה כראוי ולכן נדחית מפני לימוד זה מצוה רבה של פריה ורביה אף שהיא גדולה מכל המצוות.. היא נדחית מתלמוד תורה השקולה כנגד כל המצוות. והוא שאין יצרו מתגבר עליו ויוכל ללמוד בלי הרהורי עבירה, אם א"א ישא אשה כדי ללמוד במהרה בלי הרהורים.

והוסיף השבט הלוי ואע"פ שבעוונותינו הרבים בזמנינו אנו, לא נמצא כזה שיוכל ללמוד כל התורה שבע"פ כולה לפני הנישואין מ"מ למדנו מדבריו שרצון הלימוד בזה שימלא כרסו בש"ס והלכות הצריכות ויקנה לו ידיעות בתורה הנצרך, עם דרך הלימוד ביושר העיון עכ"ל.

שלא יוכל ללמוד תורה מפני שרחיים על צוארו

כתב הרמב"ם מתירא מלישא אשה שלא יטרח במזונותיו בעבור אשתו ויבטל מן התורה. משמע דהטרדה מחמת מזונות אשתו עתה ולא על העתיד.

אמנם לשון הלבוש 'בעבור אשתו ובניו' משמע דגם על בניו חוששין, ובמאירי משמע כל השתדלות ביתו בכלל, ולדינא נראה דאין מחלוקת עכ"ל.

ובאמת שבדרך כלל אם הוא מקבל מילגה מהכולל וכן יש לאשתו מקום עבודה זה אינו חשיב 'רחיים על צוארו', ואפילו שקשה ודחוק אבל אינו רעב ללחם, וכן הרחוב גרוע לכן ישא אשה מוקדם, אם זה לא יפריע לעלייתו בתורה, ויתיעץ עם גדולים.

ואם יצרו מתגבר ישא אשה תחילה

הוסיף השבט הלוי וז"ל: וכן הרהורי עבירה בכלל זה, דהרהורי עבירה קשים מעבירה, והתוה"ק והחכמה שעוסק בה הם תרופה לכך, כלשון הרמב"ם ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתירה.

גדולה מזאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. שהרי התרופה המתבקשת מן התורה היא התגברות נגד מחשבת עריות, ולזה צריך נישואי אשה שזה גורם טהרה יתירה עכ"ל.

גדרי הרהורי עבירה

תוס' ורוב הראשונים סברו דהרהור אפילו בפנויה הוי איסור דאורייתא, וכן פסק השו"ע אבה"ע סי' ב.

תוס' חולין מקשה: יחזקאל הנביא השתבח בעצמו ואמר מעולם לא הרהרתי. שואל תוס' הרי הוי איסור של 'ונשמרת' וכי מה מעלה היא זו. ומתרץ שהגמ' אומרת שאין אדם ניצל בכל יום מהרהורי עבירה, דהיינו בדקות שבדקות, ומזה גם יחזקאל ניצל.

ושני אופנים נאמרו בראשונים בפשט המעשה הנ"ל:

א. שבעצם כל מחשבה זה איסור דאורייתא, אבל רוב אנשים אנוסים ואונס רחמנא פטריה, מ"מ עבירה יש כאן, משא"כ יחזקאל שאפילו לא נאנס על העברה.

ב. אם נכנס מחשבה וידחפה החוצה מיד בלי להנות ממנה אינו חשיב איסור דאורייתא, אלא הנהגה טובה לימנע מזה.

ובעזר מקודש מובא להלכה מחשבה שנכנסה והוציאה לא זה מה שאסרה תורה אלא רק מחשבה של הנאה ותאוה. והעזר מקודש חקר האם מותר להרהר באשתו, וכתב בשלמא אשתו טהורה הוי פת בסלו ורגיל אליה מסתמא לא יבוא לידי טומאה בלילה, אבל אשתו נדה הגם שאסורה לו מ"מ אין התאוה שולטת רק במה שאין בידו וצ"ע להלכה.

אבל באג"מ כתב דאפי' אם יש חשש היראה אסור בכל מצב, וכן פשטות הגמ' ברכות דמה שמהרהר ביום יחלום בלילה לא שנא אשתו לא שנא אחרת, ולכן לא יהרהר אפילו אשתו טהורה. (אולם יש לזהר לא להיכנס לנערווין בענינים הללו!)

וכתב האג"מ אבה"ע ח"א סי' סט וז"ל: והנה שני ענייני איסור הרהור:

א: מקרא ד'ונשמרת' דאיתא אל יהרהר ביום שמא יבוא לידי טומאה בלילה שאיסור זה הוא אף באשתו שהיא מותרת לו. וכן מה שאסור להסתכל באשה נדה אפילו נדה ובפנויה אפי' מכוערת ובבגדי צבע שעל האשה ובבע"ח שנוקקין אינו מחמת שיהרהר לעשות עבירה עמה אלא משום שזה מביא לידי טומאת קרי.

ב: מקרא ד'ואחרי עיניכם' וזה הרהור עבירה ואינו מצד הוצאת זרע לבטלה אלא מצד הרהור לעשות עבירה דזנות.

ולמעשה כאשר מחשבתו הרעה מתגברת עליו כפשוטו חייב לישא אשה, אבל אם יכול להרחיק ממחשבתו זה נקרא אין יצרו מתגבר עליו בכל יום. אבל אם האדם יודע על עצמו שהוא בסדר בעניינים אלו יכול להרחיק עד עשרים וחמש.